

Participatieverslag ontwikkelperspectief De Mors

Inhoudsopgave

1. Inleiding, pagina 2
2. Participatiestrategie, pagina 2
3. Fases en onderdelen participatietraject, pagina 3
  - Verkenningfase, pagina 4
  - Verdiepingsfase, pagina 4
  - Afrondende fase, pagina 6
- Doorlopend, pagina 6

1. Inleiding

In het najaar van 2018 is de verkenningsfase voor het opstellen van het Ontwikkelperspectief De Mors gestart. In deze fase zijn gegevens over de Mors, beleidsontwikkelingen en meningen en ideeën van bewoners zijn verwerkt. Door met een bakfiets als een karavaan door de wijk te trekken zijn bewoners gevraagd naar hun visie op de wijk. In het najaar van 2019, is gestart met het opstellen van het ontwikkelperspectief in de verdiepingsfase. Enkele uitgangspunten met betrekking tot de participatie van dit ontwikkelperspectief zijn eerder in het communicatie- en participatieplan beschreven. Dit communicatie- en participatieplan is samen met de wijkanalyse met college en gemeenteraad gedeeld.

In dit participatieverslag wordt beschreven welke participatieactiviteiten hebben plaatsgevonden en wie daarbij bereikt zijn. Daarbij wordt op hoofdlijnen aangegeven wat bewoners, ondernemers en organisaties hebben meegeven. Verder omvat het participatieverslag verwijzingen naar uitgebreidere (gespreks-)verslagen. Zo is inzichtelijk gemaakt wie heeft meegewerkt aan de totstandkoming van het Ontwerp-ontwikkelperspectief De Mors.

2. Participatiestrategie

Voorafgaand aan het opstellen van het ontwikkelperspectief is eerder een communicatie- en participatieplan opgesteld. In een overzichtelijke ‘placemat’ is samengevat wat de gewenste strategie, de te gebruiken middelen, het doel en de uitgangspunten zijn. Deze placemat is te zien in bijlage 1, hieronder worden een aantal hoofdzaken benoemd.

Participatieniveaus

Binnen het participatietraject is sprake van verschillende participatieniveaus. De wijze van participatie hangt af van de fase waarin het opstellen van het Ontwikkelperspectief zich bevindt. De nadruk ligt hierbij voornamelijk op raadplegen, waarbij de raadpleging van bewoners gericht kan plaatsvinden naar mate het proces vordert.

Kernboodschap

Gedurende het hele participatietraject wordt altijd vanuit één kernboodschap gecommuniceerd: ‘De wijk De Mors is in ontwikkeling. Ook in 2040 moeten mensen prettig in de wijk kunnen wonen, werken, winkelen en hun vrije tijd besteden. Praat, denk en doe mee!’

Mix van middelen

Er wordt een mix van communicatiemiddelen ingezet: on- en offline media, bijeenkomsten en interviews. We sluiten aan bij het traject van de Omgevingsvisie Leiden 2040 en stemmen af met de lopende projecten in de wijk.

Doelgroep

De participatie richt zich hoofdzakelijk op bewoners van De Mors, bedrijven en andere partners die actief zijn in de wijk. Door het gebruik te maken van verschillende communicatiemiddelen en door contacten te leggen via ‘wijkwerkers’ en stakeholders hebben we geprobeerd de doorgaans ondervertegenwoordigde doelgroepen te bereiken.

Daarnaast is de gemeenteraad betrokken. Met hen is kennis en beelden gedeeld over de ontwikkelingen in De Mors en is het gesprek gevoerd over de ontwikkeling van dit nieuwe instrument ‘ontwikkelperspectief’.

Interne collega’s en partners als de GGD en de Omgevingsdienst zijn betrokken bij het opstellen van het ontwikkelperspectief om samenwerking en integraal werken te bevorderen.

3. Fases en onderdelen participatietraject

Het participatietraject is opgedeeld in drie fasen:

1. Verkenningfase – Tijdens deze fase is een inventarisatie gemaakt van actuele onderwerpen en vraagstukken die in de wijk spelen. Door met een bakfiets als een karavaan door de wijk te trekken is met wijkbewoners gesproken over het beeld dat zij hebben van de huidige staat van de wijk en over de visie die zij hebben op De Mors in 2040. De input die in de wijk is opgehaald, is opgenomen in de startnotitie, het eindproduct van de verkenningfase.
2. Verdiepingsfase – In de verdiepingsfase is op basis van verschillende dilemma’s een prioritering aangebracht in de verschillende opgaven die in de startnotitie zijn beschreven. Tijdens verschillende huiskamergesprekken is met bewoners zowel op thematisch- als op gebiedsniveau gekeken welke opgaven er spelen en op welke manier deze opgaven in de Mors kunnen landen. Naast de huiskamergesprekken zijn op verschillende andere momenten bewoners en betrokkenen geïnformeerd en geraadpleegd, onder andere via een digitale enquête, informatie- en inspraakbijeenkomsten in het kader van lopende projecten in de Mors en werksessies met jongeren.
3. Afrondende fase – Tijdens deze fase is de verkregen informatie bij bewoners verwerkt in ruimtelijke vertalingen en keuzes. Dit ontwerp-Ontwikkelperspectief is in eerste instantie besproken met interne betrokkenen waarna het via inspraak aan de stad is voorgelegd.

De diverse participatie-onderdelen worden per fase kort toegelicht. Daarnaast was er sprake van een aantal doorlopende participatie-onderdelen, deze worden aan het einde toegelicht.

Verkenningfase

De Karavaan – oktober 2018

In oktober 2018 zijn medewerkers van de gemeente als een karavaan door de wijk getrokken met een bakfiets. Hierbij is op 9 verschillende plekken in de wijk met 168 mensen gesproken. Bewoners gaven antwoord op vragen als ‘Waar denkt u als eerst aan als u aan De Mors denkt, Woont/komt u met plezier in de wijk, Wat zou u willen veranderen in de Mors als u burgemeester of wethouder zou zijn en Hoe zou De Mors er over 20 jaar volgens u uit moeten zien.’

De uitspraken tijdens deze gesprekken hebben een beeld gegeven van de manier waarop bewoners en bezoekers van de Mors tegen de wijk aankijken, en hoe zij de wijk graag zouden zien ontwikkelen. De informatie die tijdens deze gesprekken is opgehaald is een belangrijke basis geweest voor het opstellen van de startnotitie. Het willekeurig aanspreken van mensen op verschillende plaatsen in de wijk heeft geholpen bij het bereiken van een zo divers mogelijk publiek. Ook de ideeën van mensen die doorgaans ongehoord en/of ondervertegenwoordigd blijven zijn op deze manier in beeld gebracht.

Verdiepingsfase

Huiskamergesprekken – September – december 2019

In het najaar van 2019 zijn verschillende huiskamergesprekken georganiseerd in samenwerking met Leidse Gesprekken, een onafhankelijke organisatie die zich inzet voor burgerinitiatief en is voortgekomen uit de L750 Burgertop. Tijdens deze huiskamergesprekken hebben bewoners hun huiskamer beschikbaar gesteld of is in andere openbare plekken in de wijk gesproken over de opgaven van de Mors en de ruimtelijke vertaling hiervan.

In totaal hebben er acht gesprekken plaatsgevonden, waarvan vier in de Hoge Mors, twee in de Lage Mors en twee in Transvaal. Tijdens deze gesprekken is in totaal met 44 inwoners uit de wijk gesproken. In kleine groepen zijn aan de hand van verschillende thema's de belangrijkste kansen en opgaven van de wijk voor de toekomst besproken. Verschillende deelnemers gaven aan de huiskamergesprekken een fijne manier te vinden om met buurtbewoners van gedachte te wisselen en aan oplossingen te werken. De behoefte aan een duidelijke terugkoppeling van de gemeente over de manier waarop de visie van bewoners in het proces is meegenomen werd breed gedeeld. Een centraal punt in de wijk waar informatie omtrent participatie en het ontwikkelperspectief kon worden gedeeld werd verschillende keren als oplossing aangedragen. Een volledig verslag van de huiskamergesprekken is terug te vinden op www.leiden.nl/demors.

Zoals in het participatieplan is beschreven, is onder andere ingezet op het bereiken van doorgaans ondervertegenwoordigde doelgroepen bij participatiemomenten. Door in

samenwerking met de L750 Burgertop huiskamergesprekken te organiseren bij enkele gerichte locaties, zoals ontmoetingsplek De Schakelaar aan de Agaatlaan en vrouwenopvang Rosa Manus, zijn deelnemers bereikt met verschillende leeftijden en sociaal-culturele achtergronden.

Digitale enquête – November 2019

Om een groot aantal inwoners te bereiken is in november 2019 een online-enquête uitgezet. In totaal hebben ruim 300 bewoners van de wijk de enquête ingevuld. Op deze manier konden alle inwoners van De Mors zich uitspreken over 6 thema's die eerder tijdens de karavaan en de huiskamergesprekken veelvuldig ter sprake kwamen. Aan de respondenten is gevraagd in hoeverre zij vinden dat De Mors op dit moment een <...> wijk is (bv: een gezonde wijk), en in hoeverre zij vinden dat er iets moet gebeuren op één van deze thema's. Figuur 1 geeft een beknopte weergave van de bereikte doelgroep en de resultaten van de enquête. De volledige resultaten zijn terug te vinden op www.leiden.nl/demors.

Informatie- en inspraakbijeenkomsten

Om bewoners goed te informeren over twee lopende projecten in De Mors; Diamantplein en omgeving en Internationaal Georiënteerd Basisonderwijs (IGBO), is op dinsdag 26 november 2019 een informatieavond gehouden op het Stationsplein. Naast deze projecten waren het Ontwikkelperspectief De Mors en verkeerskundigen vanwege het recent uitgekomen verkeersonderzoek ook aanwezig. Tijdens deze informatieavond konden bewoners en andere geïnteresseerden op één moment hun vragen stellen en informatie ophalen over de projecten in de wijk. Aanwezigen konden onder andere in gesprek met de wijkregisseur en met betrokken projectmedewerkers van projecten, bijvoorbeeld over de verkeerssituatie in De Mors, de komst van de internationale basisschool op het voormalige Crescendoterrein, de Gebiedsvisie Diamantplein of het Ontwikkelperspectief De Mors. Naast het ophalen van informatie bij de verschillende kraampjes konden geïnteresseerden presentaties bijwonen over de internationale basisschool en het Diamantplein.

Interviews met bewoners en ondernemers uit de wijk – December 2019 & Januari 2020

Om een gezicht te geven aan in de bewoners van/betrokkenen bij De Mors zijn in december 2019 en januari 2020 6 mensen geïnterviewd. De geïnterviewde personen hebben allemaal op een andere manier binding met de wijk, bijvoorbeeld als bewoner, als oud-bewoner of als ondernemer. Het zijn mensen van verschillende leeftijden, met verschillende achtergronden en uit verschillende delen van de wijk. Het werven van mensen voor deze interviews gebeurde op verschillende plaatsen, bijvoorbeeld via lunchroom Deksel of via het Huis van de Buurt. De uitgebreide gesprekken leverde een divers beeld op van wat volgens de geïnterviewden kwaliteiten en aandachtspunten van De Mors zijn en waar richting 2040 de belangrijkste

opgaven voor De Mors liggen. De volledige interviews, inclusief foto's, zijn terug te vinden via www.leiden.nl/demors.

Afrondende fase

In de afrondende fase voor het opleveren van het Ontwerp-ontwikkelperspectief hebben vooral veel interne gesprekken plaatsgevonden.

Projectenmarkt – 8 april 2020

De geplande projectenmarkt van 8 april 2020 is vanwege het Coronavirus niet doorgegaan. Er wordt gezocht naar een nieuw moment in het najaar van 2020.

Doorlopend

Informele raadsessies – Maart 2019 & februari 2020

Naast participatie met bewoners is ook gesproken met raadsleden tijdens twee informele raadsessies. Deze hebben plaatsgevonden in maart 2019 en februari 2020. Door sessies met de gemeenteraad te organiseren wordt tegemoet gekomen aan de behoefte bij raadsleden om meer gevoel te krijgen bij het gebiedsgericht werken, het product ontwikkelperspectief en de aansluiting van dit product op de andere instrumenten van de Omgevingswet. Tijdens de eerste sessie is aan de hand van een 'praatplaat' op een met raadsleden van gedachten gewisseld over de opgaven die volgens hen spelen in De Mors.

Bij de tweede sessie, die in samenhang met de Omgevingsvisie is georganiseerd, is de voorlopige inhoud en richting van het ontwikkelperspectief besproken. De aanwezige raadsleden hebben tijdens deze bijeenkomst vragen kunnen stellen en verdere aandachtspunten onder de aandacht kunnen brengen.

Fietstocht door De Mors

Op 27 september 2019 is een aantal raadsleden een fietstocht door De Mors georganiseerd. Tijdens deze fietstocht hebben leden van het projectteam, waaronder de wijkregisseur, een betrokken stedenbouwkundige en planoloog de raadsleden rondgeleid door de wijk en is stilgestaan bij belangrijke (ontwikkel)locaties. Het doel van de fietstocht betrof enerzijds het delen van informatie en anderzijds het ophalen van beelden en ideeën die bij de aanwezige raadsleden leven over de verschillende locaties. Bij de fietstocht waren niet alleen leden van de commissie stedelijke ontwikkeling aanwezig, maar ook leden van andere raadscommissies. In het kader van integraliteit was het goed om te merken dat raadsleden het Ontwikkelperspectief breder benaderen dan slechts een ruimtelijke opgave.

Integraal gebiedsteam overleg (IGTO)

Het Integraal Gebiedsteam Overleg (IGTO) is een overlegstructuur waarbij wijkprofessionals die werkzaam zijn in De Mors, onder leiding van de wijkregisseur de actuele zaken in de wijk bespreken. In het team zitten o.a. de wijkagenten, corporaties, jongerenwerkers, het jeugd- en gezinsteam (JGT), het Sociaal Wijkteam waardoor er veel kennis is over wat er onder de bewoners speelt. Het IGTO is op twee verschillende momenten in 2019 meegenomen in de voortgang van het ontwikkelperspectief, waarbij de aanwezigen direct input konden leveren en vragen konden stellen.

Jeugd

Jeugd is vaak ondervertegenwoordigd bij participatiemomenten. Dat blijkt ook uit de figuren 2 en 5 van dit participatieverslag. Daarom zijn voor het ontwikkelperspectief twee gesprekken georganiseerd: één met jeugd in de basisschool leeftijd en één met jongeren van middelbare schoolleeftijd.

‘Baas van De Mors’ bij R.K. Basisschool Pacelli – 20 mei 2019

Op 20 mei 2019 is bij de basisschool Pacelli de adviessessie ‘Baas van De Mors’ georganiseerd. Tijdens deze sessie is aan de hand van verschillende activiteiten in kaart gebracht wat kinderen die in de wijk wonen, sporten of op school zitten, vinden van de wijk. Daarbij gaven ze advies aan de gemeente. Door verschillende kleuren punaises te prikken op de plattegrond van de wijk konden de kinderen aangeven waar zij graag komen, welke plekken zij lelijk en/of onveilig vinden, waar vervelende verkeerssituaties zijn en wat mooie en/of fijne plekken in de wijk zijn. Op basis hiervan werd geadviseerd wat er behouden moet blijven en wat er verbeterd kan worden in de wijk.

Jongerensessie in het Huis van de Buurt Morschwijk – 4 februari 2020

Op 4 februari 2020 is in het Huis van de Buurt met jongeren van 12 - 19 jaar aan de hand van een spelvorm besproken wat zij belangrijk vinden in hun wijk. De jongeren vormen gezamenlijk het ‘streetviewteam’ dat wordt begeleid door de politie, Jeugd en Jongerenwerk, een combinatiefunctionaris van Thuis Op Straat (TOS) en een jeugdwerker van Libertas.

Aan de hand van verschillende vragen zijn onder andere de kernwaarden van de wijk en de belangrijkste locaties en voorzieningen in kaart gebracht. Door verschillende vragen voor te leggen als ‘waar kies je voor als je je eigen wijk mag inrichten?’, ‘wat doe je als de ruimte beperkt is?’ en ‘wat doe je als geld een beperkende factor is?’ hebben de jongeren enkele bewuste keuzes moeten maken over de inrichting van hun ideale wijk. Op basis van deze keuzes is met de jongeren het gesprek aan gegaan over de toekomst van de wijk en hebben de jongeren hun advies mee kunnen geven voor het Ontwikkelperspectief.

Participatiemomenten bij projecten

Gedurende het opstellen van het Ontwikkelperspectief hebben er verschillende participatiemomenten plaatsgevonden bij verschillende lopende projecten in de wijk zoals het verkeersonderzoek De Mors, de internationale basisschool (IGBO) en de gebiedsvisie

Diamantplein. Bij de overige participatiemomenten van lopende projecten in de wijk is veelvuldig afstemming gezocht met de verschillende projectleiders. De uitkomsten van deze participatiemomenten zijn gedeeld en waar nodig meegenomen bij het opstellen van het Ontwikkelperspectief De Mors.

Bedrijven en dienstverleners

Ondernemersvereniging Amphoraweg

Om een zo breed mogelijk beeld te krijgen van de visie van bewoners en ondernemers op De Mors, zijn in het najaar van 2019 twee gesprekken gehouden met het bestuur van de ondernemersvereniging Amphoraweg. Tijdens deze bijeenkomsten is met de ondernemers besproken wat het doel is van het ontwikkelperspectief en is daarnaast opgehaald welke aandachtspunten de ondernemers wilden meegeven.

Eerstelijns zorgverleners De Mors

Op 10 december 2019 is gesproken met verschillende eerstelijnszorgaanbieders zoals huisartsen, fysiotherapeuten en diëtisten die werkzaam zijn in De Mors. Tijdens dit gesprek is onder andere met de zorgaanbieders besproken in hoeverre zij behoefte hebben aan extra praktijkruimte en op welke manier zij graag georganiseerd zijn in de wijk. Het gesprek heeft onder andere geholpen bij het in kaart brengen van ruimtelijke opgaven.